

# «LITTERATUR ER GØY!». ERFARINGER MED LESEBASERT NORSKUNDERVISNING

Av Jon Morten Steinveg, norsklektor ved Nesbru videregående skole

Jeg ønsker primært å spille inn mine erfaringer med en lesebasert norskundervisning på videregående slik det praktiseres ved IB-linjen (International Baccalaureate) ved Nesbru og andre skoler for å vise at det finnes alternative metoder i norskfaget som prioriterer lesing. Jeg tror en slik tilnærming kan inspirere til mer lesing i norskfaget også ved andre studiespesialiserende linjer, slik det har gjort her ved Nesbru.

## 1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselyst?

- i. At skolen ikke gir elevene så gode ferdigheter i lesing som de burde fått, på alle nivåer, helt fra skolestart til vg3 på videregående. Leselyst og gode ferdigheter i lesing og tekstforståelse henger sammen.
- ii. At skolen ikke tar litteratur tilstrekkelig på alvor. Litteraturen drukner i norskfagets hav av temaer og krav.
- iii. At digitaliseringen og underholdingifiseringen av skolen og av barn og unges liv generelt utkonkurrerer lesing. Skolen er den eneste arenaen hvor dette kan reguleres og reduseres.

## 2. Hva vil være de tre viktigste målgruppene for strategien?

- i. Norsklærere og elevene deres.
- ii. Skolemyndigheter, skoleeiere og skoleledelse.
- iii. Foreldre.

## 3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

Skolen er den opplagte hovedarenaen. Skolen favner alle, og norskfaget har hovedansvaret for leseopp-læring og formidling av litteratur for barn og unge på alle nivåer. De viktigste tiltakene settes inn der:

- i. En omlegging av norskundervisningen (se spørsmål 4).
- ii. Stanse digitaliseringen av norsk skole, forskningen er ganske klar på at dette ikke er bra.
- iii. Å satse på skolering av norsklærere og skolebibliotekarer.

## 4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

Jeg vet om en norskklasser på IB-linjen ved Nesbru vgs som på ett år har lest og fordypet seg i Henrik Ibsens *Hedda Gabler*, diktsamlinger av Sigbjørn Obstfelder og Halldis Moren Vesaas, Joseph Conrads *Mørkets hjerte*, en novellesamling av Kjell Askildsen, Per Pettersons *Ut og stjæle hester*, J.M. Coetzees *Vanære* og Haruki Murakamis *Trekkoppfuglen*, mange mindre enkelttekster og fagartikler om psykoanalytisk, feministisk og postkolonialistisk litteraturteori, litterær resepsjonsteori og leserorientert litteraturteori og mye annet. Og som liker det. Dette er jo ikke å finne opp hjulet på nytt akkurat, men jeg har konkludert med at det finnes noen forbausende enkle løsninger på «lesekrisen»: For å få elever til å lese mer, lengre og mer komplekse tekster må man rett og slett lese mer, lengre og mer komplekse tekster i norskfaget. Verre er det ikke. Men det krever at man tar konsekvensen av det når det gjelder tidsbruk og metodikk i norskfaget.

## Norskfaget på IB (International Baccalaureate)

Langlesing og dybdelesing av litteratur praktiseres systematisk i læreplanen for norsk på IB (International Baccalaureate Diploma), som er en læreplan som brukes på et drøyt 30-talls videregående skoler i Norge og som gir studiekompetanse. Norskfaget på IB innebærer at elevene leser opptil 13 litterære verk over 2 år (IB er toårig på vg2 og vg3) i tillegg til kortere tekster og fagstoff. Litteraturen velges etter visse kriterier for å sikre et representativt, variert og balansert litteraturutvalg, inkludert utenlandske verk i oversetting.

Dette er ikke «eliteelever» med spesielt høye inntakskarakterer, men de blir møtt med klare forventninger om at de skal lese mye. Det kan selvsagt tilrettelegges for elever med leseutfordringer. Grunnregelen er at elevene leser bøkene ferdig på egen hånd før arbeidet med dem tar til på skolen.

Vi arbeider grundig og bruker tid på fordypning, 3-4 uker på hvert verk. Elevene introduseres for kritisk teori og litteraturteori for å oppøve tolkningsferdighetene sine og for at de skal utvikle seg som lesere og utvikle en «leseridentitet». Det er viktig at litteraturarbeidet er utfordrende for at elevene skal oppleve progresjon og mestring.

### Erfaringer med norskundervisningen på IB

I tilbakemeldinger sier mange IB-elever at de leser mer skjønnlitteratur frivillig etter videregående enn de gjorde før. Erfaringen er at det er fullt mulig å få elevene til å lese mye og langt. Veldig få sier etterpå at de hadde ønsket seg et norskfag med mindre lesing. Denne praksisen kan legge grunnlaget for gode, livslange lesevaner. Mange sier at de har et mer positivt syn på lesing og litteratur: «Jeg elsket norsk på IB! (...) Alt vi lærte har jeg alltid i bakhodet når jeg leser litteratur nå også :-)».

Norskfaget på IB formidler at litteratur er interessant og viktig. Man skal ikke lese bare for underholdning i en norsktime. Ved å ta litteraturen på alvor skaper man interesse for den, ved å lese bare for underholdning taper man i konkurransen med annen, mer umiddelbar underholdning. Litteratur blir heller ikke mer interessant om man arbeider med den digitalt. Det er litteraturen i seg selv som er interessant.

Det er ingen motsetning mellom grundig tekstanalyse og leseglede. Det blir som å mene at noen som ikke har peiling på fotball opplever større engasjement og glede ved å se på fotball enn noen som kjenner spillet godt. Det tror jeg ikke Arne Scheie ville vært enig i. Dette blir langt på vei bekreftet av tilbakemeldingene fra elevene. Fordypning synes tvert imot å føre til at elevene opplever at de blir mer oppmerksomme på detalj-, nyanse- og perspektivrikdommen i tekster, og derfor opplever større glede ved lesingen.

Man trenger heller ikke være redd for repetisjon ved å basere norskundervisningen på å lese bok etter bok. Det bidrar til å oppfylle læreplanens overordnede mål om overførbar dybdelæring. Jeg opplever at elevene gjennom å øve seg på mange komplekse skjønnlitterære tekster bli såpass gode og erfarne tekstlesere at det har stor overføringsverdi til videre studier, yrkesliv og livet i sin alminnelighet. Utfordring og repetisjon fører til progresjon og mestring. Progresjon og mestring fører til leseglede. Tilbakemeldingene indikerer at mange av IB-elevene opplever at lesemengden og dybdelæringen på IB forbereder dem godt for videre studier.

Praksisen ved IB kan nok ha vært med på å inspirere andre av leseprosjektene ved Nesbru vgs. Målsetningen til skolen i år var at alle vg1-klassene også ved de ordinære studiespesialiserende linjene skulle lese og fordype seg i minst fire hele litterære verk i løpet av året. Noen klasser leser flere. Erfaringene er gode fra disse klassene også.

## Konklusjon

Jeg opplever at norskfaget på IB lykkes i å skape leseglede, interesse for litteratur og gode, overførbare ferdigheter i langlesing, dybdelesing, tekstanalyse og tekstforståelse. Dagens læreplan i norsk på de ordinære studieforberedende linjene på videregående prioriterer ikke langlesing og dybdelesing i samme grad, og litteraturhistorie framstår ofte som viktigere enn litteratur. Jeg mener at de gode erfaringene med norskundervisningen ved IB tilsier at prinsippene og metodikken bør overføres til studieforberedende linjer. Det kan skje innenfor rammene av dagens læreplan, men enda bedre hadde det vært om læreplanen i norsk prioriterte langlesing og dybdelesing tydeligere.

For å lykkes må norsklæreren være en engasjert fagperson og et godt leseforbilde som skaper glede og interesse for litteratur og formidler at litteratur er viktig og gir viktige kunnskaper og ferdigheter til både nytte og glede. Det må satses på skolering av norsklærere og andre for å støtte en slik justering av praksis i norskfaget.

Hovedkonklusjonen min er at det går helt fint å få elever til å lese mere og fatte interesse for lesing. Man må bare lese. Neste år er planen at denne samme norskklassen på IB fortsetter med Knut Hamsuns *Pan*, Tarjei Vesaas' *Is-slottet*, Kerstin Ekmans *Løpe ulv*, Agnes Ravatns *Fugletribunalet* og Lena Lindbergs langessay *Ekko*. Eller kanskje Naja Marie Aidts *Har døden tatt noe fra deg så gi det tilbake*. Eller Carl Frode Tillers *Begynnelser*? Og sikkert mye mer. Jeg gleder meg allerede!

## 5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

Teaterlyst og leselest går hånd i hånd. En noe mer rundhåndet subsidiering av teaterbilletter for skoleklasser hadde vært fint. Jeg tipper snittalderen på publikum har vært rundt 70 de siste gangene jeg har vært på teater.

Språkopplæringen for fremmedspråklige og elever med kort botid kan forbedres. Bedre leseferdigheter både i norsk og i sitt eget morsmål vil muliggjøre en bedre lesekultur.